

Tallinna rae protokoll 26. septembrist 1710

Kommentaar¹

■ 1710. aasta suveks oli Vene vägedele alistunud suurem osa Eesti- ja Liivimaast, muu hulgas ka Riia ja Pärnu. Augustis piirati sisse Tallinn. 16. augustil anti Tallinnale üle Peeter I universaal,² milles kinnitati, et alistumise korral säilivad linnal kõik rootsiaegsed õigused ja varasemad privileegid. Tallinna linn ja Toompeal asuv Rootsi garnison eesotsas asekuuberner Dietrich Friedrich von Patkuliga³ otsustasid siiski piiramisele vastu panna. Õnnetuseks puhkes samal ajal linnas katk – esimene haigusjuhtum on dokumenteeritud 11. augustil.⁴ Sõja tõttu ülerahvastatud linnas tegi epideemia julma hävitustööd – mõne nädala jooksul suri rohkem kui pool elanikkonnast. Abivägesid ei saanud, toit lõppes, vett ei jätkunud, katk laastas nii linnaelanikke kui sõjaväge – Vene vägedele alistumine muutus üha vältimatuks.

23. septembril saatis asekuuberner Dietrich Friedrich von Patkul tsaarile memoriaali, kus kinnitas valmisolekut alistuda, kuid palus veel kolm päeva pikendust.⁵

24. septembril toimus Toompea lossis asekuuberner juures suur nõupidamine, kuhu olid kaasatud Tallinna rae, linna mõlema gildi ja Eestimaa Rüütelkonna esindajad. Arutelu põhiteemaks oli Peeter I universaal 16. augustist – sellekohane teade sisaldub ka raeprotokollis 24. septembrist.⁶

Arutelu kestis kaks päeva. 25. septembril rae istungit ei toimunud, järgmine protokoll on kirja pandud 26. septembril.⁷ 26. septembri protokoll kajastab Tallinna rae poolset vaatepunkti kujunenud olukorrast ja selle üle toimunud arutelu. Sellele järgneb ülevaade lossis toimunud nõupidamisest.

Protokollis kirjeldatakse katku ulatuslikku levikut ja hukkunute erakordselt suurt arvu nii linnaelanike kui sõjaväe hulgas ning vastupanu lootusetust. Rae istungil kõneldi lahkelidest rüütelkonna ja garnisoni vahel, ühtlasi ilmneb rae keeruline olukord: ühelt poolt soov mitte murda truudusevannet Rootsi kuningale ning tahtmine demonstreerida oma kaitsetahet ja teiselt poolt tõdemus alistumise vältimatusest, kuna vastupanu sedavõrd raskestes tingimustes ei ole võimalik. Arutelude tulemusena formuleeriti otsus linna loovutamiseks. 29. septembril 1710 kirjutati alla kapitulatsioonileping ning samal päeval marssisid venelased linna väravatest sisse.

Triin Parts

¹ Vt. taustaks A. Loit. Appihüüd põrgust. – Tuna 2010, nr. 3.

² TLA, f. 230 (Tallinna magistraat), n. 1-I, s. 1209 b.

³ Kindralmajor Dietrich Friedrich von Patkul, Eestimaa asekuuberner 1709–1710, juhtis Tallinna kaitsmist linna piiramise ajal. Suri 1710. a. katku. Vt. A. Loit. Appihüüd põrgust, lk. 25.

⁴ TLA, f. 230, n. 1, s. Ab 147 (Tallinna rae protokollid 1710), l. 599–599p.

⁵ S. Hartmann. Reval im Nordischen Krieg. Quellen und Studien zur baltischen Geschichte, Band 1, Bonn, 1973, lk. 11.

⁶ TLA, f. 230, n. 1, s. Ab 147, l. 669p–670p.

⁷ Samas, l. 671–674.